

‘Ik wens iedereen van harte een bekering toe’

Willem Pekelder gaat in dit achtste en laatste deel van de serie ‘Christelijke waarden en seculiere cultuur’ in gesprek met auteur Stephan Sanders. Hij schreef een boek over zijn bekering tot het katholicisme. Wat gebeurt er met je wanneer je van seculier gelovig wordt? “Elke zondag een wonder.”

TEKST WILLEM PEKELDER BEELD JILDIZ KAPTEIN (44), PIXABAY (46)

Met verwondering kijkt hij terug op zijn leven als ongelovige. Die zondagen van uitslapen, een beetje tv-kijken, verveling. Het is voor schrijver en journalist Stephan Sanders *a foreign country* geworden, om L.P. Hartley te citeren. Vijf jaar geleden bekeerde hij zich tot het katholicisme, de godsdienst van zijn jeugd. Hij kan zich geen leven zonder geloof meer voorstellen.

Als adoptiekind van wie de ouders en het zusje zijn overleden, vindt de 60-jarige Amsterdammer in de Sint-Nicolaasparochie, maar ook in de wereldkerk, een nieuwe familie van levenden en doden. Hij schreef er een boek over, uitgegeven door Van Oorschot onder de titel *Godschaamte*. Want het geloof mag dan prachtig zijn, het was voor de auteur lange tijd met schroom omkleed.

Is de schaamte met dit boek overwonnen?

“Ik geloof niet dat je schaamte kunt overwinnen à la Anja Meulenbelt in *De schaamte voorbij*. Je moet schaamte wel onderzoeken, omdat het een veelzeggende emotie is, die in wisselende gedaanten steeds weer terugkomt. Seksuele schaamte is in de jaren zeventig ‘afgeschaff’, maar daar zijn vlieg- en koopschaamte voor in de plaats gekomen. Mijn Godschaamte wortelt in mijn studententijd, toen geloof als iets onbehoorlijks werd gezien. Er leek een stilzwijgende etiquette te bestaan: geloven doen we niet, en als we erover spreken dan met dedain. Die eensgezindheid vond ik, als keurige agnost, verdacht. Ik schaamde me voor mijn deinsgedrag: dat ik niet ter sprake durfde brengen dat het toch wel heel snel was gegaan met de onttakeling van God en de degradatie van Christus tot een ietwat mallotige meneer. Ik

schaamde me vooral jegens mezelf, het idee dat ik het aan mijn stand verplicht was om niet religieus te zijn. De Godschaamte was toen sterker aanwezig dan nu. Nu zeg ik gewoon: Ja, ik ben katholiek.”

In uw boek schetst u een schaamtevol leven: afgestaan door uw biologische moeder, als gekleurd kind geadopteerd door witte ouders, later uw homoseksualiteit en aanvankelijk ook uw hervonden geloof. Is dit hineininterpretiering? Het klopt allemaal zo goed.

Lachend: “Soms klopt het leven, het spijt me. De socioloog Joop Goudsblom heeft het begrip schaamte treffend omschreven als sociale pijn. Wel, als je er buitengemeen gevoelig voor bent, zoals ik, kun je je overal voor schamen. Schrijven is mijn redmiddel. Ik zou niet graag in een preek de Blijde Boodschap verkondigen, maar als auteur lukt me dat, denk ik, beter. Schrijven is zachtjes praten.”

U noteert dat u er niet in slaagde om nog langer ongelovig te blijven. Ook daar passen de puzzelstukjes weer perfect. U was als adoptiekind al gewend aan een tweede vader en aan een moeder die geen gemeenschap nodig had om u te krijgen. Daarom was het voor u geen probleem om te geloven in een Vader in de hemel en de maagd Maria.

“Het komt heel mooi uit dat mijn adoptie moeder zei: je hebt ook nog een andere moeder en een andere vader. Maar in feite is adoptie de verbijzondering van een existentiële behoefte. Uiteindelijk moet ieder mens worden aangenomen: door zijn ouders, zijn familie en vrienden. Als katholiek voeg ik daar aan toe: en door God. Misschien heb ik door die adoptie meer oog gekregen voor die algemeen menselijke behoefte.” →

→ **U beleeft de wekelijkse eucharistieviering als iets waar u niet meer zonder kan. Wat trekt u er zo in aan?**

“Dat wij als parochie de formules van de priester zagezegd waarkijken. Door onze gelovige blik worden de geheven hostie en beker werkelijk het lichaam en bloed van Christus. Het is een van de ontroerendste momenten tijdens de mis: de lange stoet van al die verschillende gelovigen die ter communie gaan: jongeren, ouderen, gehandicapten, gekleurde mensen, zwarte mensen. Gods volk onderweg, in diepe ernst verzonken. Bij het naderen van het heilige past ontzag, grenzend aan, daar heb je het weer, schaamte. Die gesteldheid komt het mooiste tot uiting in de liturgietekst: Heer, ik ben niet waardig dat Gij tot mij komt, maar spreek en ik zal gezond worden. Daar zit de noodzakelijke schaamte in, maar ook de heling: leven vrij van vrees. Ik geloof in wonderen, en tijdens de heilige mis beleef ik er een. Elke zondag weer.”

Een sleutelervaring voor uw latere bekering was twintig jaar geleden de eerste ontmoeting met uw echtgenoot, in uw boek 'D' genoemd. U voelde zich aangeraakt door iets of iemand groter dan uzelf, achteraf door u uitgelegd als de Heilige Geest.

“Het was een religieuze ervaring en ik vraag me af: was 'D' niet een werktuig van de Heilige Geest? Hij herkende mij, doorzag mij. En ik kreeg ter plekke de geest: plots wist ik wie mijn biologische vader was. Het onzegbare voltrok zich daar. Ik heb er ruzie over gehad met een vriendin. Die riep schamper: oh, jij denkt zeker dat je getrouwd bent met de Heilige Geest.”

Kunt u zich voorstellen dat ongelovigen bij uw Heilige Geest-verhaal denken: gaat het wel helemaal goed met Stephan Sanders?

“Zeker. Maar wat mij ook van het hart moet, is dat het analfabetisme van ongelovigen werkelijk verschrikkelijk is. Waarom wordt het deftig gevonden om te zeggen: nee, van religie weet ik geen bal af? Dat is toch wel heel achterlijk, niet? Het overgrote van de wereld is gelovig. We wonen niet allemaal in Amsterdam Oud-Zuid.”

Het was wel een heel langzame bekering. U deed er, meer dan twintig jaar over, beginnend bij de dood van uw moeder, vervolgens de ontmoeting met 'D' en ten slotte dagblad Trouw dat u vijf jaar geleden vroeg om columns te schrijven over uw 'proefgeloof'.

“Zo'n langdurig proces past bij mijn karakter. Het duurt over het algemeen vreselijk lang voordat ik ergens overheen ben. Ik kijk met grote verwondering naar mijn eigen bekering, die inderdaad bepaald geen Saulus/Paulus-verhaal is.”

Heeft het geloof in u een scheiding teweeggebracht tussen een 'seculier deel' en een 'gelovig deel'?

“Nee, integendeel. Sinds ik gelovig ben en kerkganger herken ik veel eerder het religieuze. Bijvoorbeeld in de beweging Fire – jonge mensen die snel rijk willen worden. Om dat vroege pensioen te bereiken, leggen ze zichzelf een enorme ascese op. Wel, het uitstellen van onmiddellijk genot is een oeroud religieus thema. Ik vermoed echter dat de Fire-aanhangers zichzelf niet als religieus zien. Dat is gevaarlijk. Religie die zichzelf niet als zodanig herkent, onttaardt altijd in communisme of ander totalitarisme.”

Wat merkt de 'seculiere maatschappij' van uw bekering?

“Moeilijke vraag... Wat ik in elk geval poog, is minder veroordelend te zijn. Dat valt niet altijd mee, want ik ben tamelijk oordelend van karakter. Als ik vroeger door de stad fietste, en het was druk, dan schold ik iedereen die mij in de weg zat innerlijk verrot. Nu probeer ik iets anders: bij irritatie innerlijk een zegen uitspreken.”

Bent u een leuker mens geworden door het katholicisme?

“Milder in elk geval wel, denk ik.”

U had aanvankelijk schroom om u als katholieke intellectueel te openbaren. Sanders is terug naar de jaren vijftig, zouden collega-journalisten denken. Is er ooit iets van die vrees bewaard?

“Ik ben nooit ontslagen vanwege verwijzingen in mijn stukjes naar het katholicisme. Bij *De Groene Amsterdammer* is het geloof sowieso geen enkel probleem. Niet verbazingwekkend voor een van oorsprong vrijzinnig-liberaal blad. Bij *Human*, waar ik tot voor kort *Brainwash Radio* presenteerde, heeft men soms wel met gekromde tenen naar mij geluisterd. Ik kreeg brieven te zien van luisteraars: zeg, die Sanders is gewoon een katholiek, en die zit zendtijd te vullen voor ons humanisten. Ik snap dat wel.”

Bent u vrienden kwijtgeraakt door uw bekering?

“Niet kwijtgeraakt, maar met sommige vrienden zijn de banden wel verslapt omdat ze niet over het geloof kunnen of willen spreken. Ja, wel over een sekte in Borneo, maar niet over het westers christendom. Ik wijs hen ook op die blinde vlek, en dat wordt me niet altijd in dank afgenomen.”

Zijn uw maatschappelijke opvattingen gewijzigd?

“Ik ben wat linkser geworden. Het was altijd VVD, nu D66. Ik geloofde in Thorbeckes nachtwakersstaat en vond dat iedereen zijn eigen broek maar moest ophouden. Totdat ik in de Nicolaaskerk zag dat veel mensen niet eens een broek hebben om op te houden. Dat flinke gepraat is er wel een beetje af bij mij. Ik ben meedogender geworden.”

De katholieke kerk huldigt op ethisch vlak onwrikbare standpunten, bijvoorbeeld op het gebied van abortus en voltooid leven. Bent u daarin veranderd?

“Vooropgesteld: ik ben blij dat er in Nederland een scheiding is van kerk en staat. Ik zou absoluut niet in een katholieke staat willen wonen. Abortus is een verschrikkelijk moeilijke keuze, maar we hebben een goede abortuswet en daar moeten we niet aan morrelen. Wat voltooid leven betreft: ik vraag me af hoe je kunt weten dat je klaar bent met leven. Op dat terrein ben ik geen D66'er. Ik ben niet euthanasiast, om Andreas Burnier te citeren.”

'Sinds ik gelovig ben herken ik veel eerder het religieuze'

Kan de seculiere samenleving iets opsteken van christelijke waarden?

“Ik denk het wel. Mededogen bijvoorbeeld, en dat dan in het besef dat jouw compassie niet geheel je eigen verdienste is. Dat is het kernpunt van het christelijk geloof: het draait niet om jou. Ik ben niet mijn eigen werk of bezit, maar afhankelijk van God en de anderen. Dat denken is vandaag volledig verdwenen. Men is een product. Men wil zijn eigen merk in de markt zetten. Een totale krankzinnigheid. Een mens is toch geen Miele? Miele is altijd hetzelfde: er is geen betere. Maar een mens is elke dag anders: de ene keer goedgemutst, de andere keer chagrijnig, dan gezond, dan ziek, soms wankel, soms moedig. Het is een beperking om jezelf tot merk te degraderen. Vroeger ageerde ik altijd tegen het begrip ziel, maar nu vind ik het een uitstekend woord. Het verwijst namelijk naar iets dat materieel niet zichtbaar is, maar er wel degelijk toe doet. Je kunt mensen op hun ziel trappen, om maar eens een voorbeeld te noemen. Het christelijke woord bezieling moet terug in het vocabulaire. Het betekent dat je de ander en de aarde niet als je bezit kunt claimen.”

Zou het begrip bezieling volgens u ook van belang moeten zijn in het klimaatdebat?

“Zeker. In die discussie hoor je alleen maar over de mens, nooit over het dier, terwijl beide toch bezielde zijn. Het idee van een schepping is in dat verband helemaal niet zo dwaas. Religieus gedacht is het

antropoceen (de zichtbaarheid van de desastreuze menselijke invloed overal op aarde, WP) een wake-upcall voor de hovaardige mens. Opvallend is dat niet-gelovigen met zo'n constatering geen kant uit kunnen.”

Is het leven als christen makkelijker?

“Nee, juist moeilijker, want je stelt hogere eisen aan jezelf. Als je verlangt dat je niet veroordeelt, barmhartig bent en eerbiedig, zul je vaak teleurgesteld zijn in jezelf. Als christen moet je net even iets meer doen dan een ander.”

Waarom kiest u voor zo'n moeilijk leven?

“Het kwam op mijn pad en ik zou niet anders willen. Een ander zou misschien zeggen: het is allemaal ballast die je meesleept, maar ik vind dat mijn leven rijker is geworden. Ik zou een ander van harte een bekering toewensen.”

U houdt niet van een politieke kerk. Wat is volgens u de taak van de kerk?

“Zoals ik in mijn boek schrijft: telkens de ondergrens benoemen van het menselijk fatsoen en de christelijke opdracht. De kerk moet heel voorzichtig zijn met uitgesproken oordelen over actuele staatkundige zaken. Huub Oosterhuis zei eens: mijn God stemt SP. Daar houd ik helemaal niet van. Ik zou eerder zeggen: mijn God stemt niet. Aan de andere kant is het de plicht van de kerk om zich tegen uitsluiting uit te spreken. Sommige politici zijn erop uit om moslims te slachtofferen. Het is een oerdrift, dat offeren van een zondebok 'tot heil des volks'. Het christendom heeft dat mechanisme voorzien in de dood van Christus, die zichzelf heeft geofferd voor iedereen. Het laatste mensenoffer.”

Is het voor de seculiere maatschappij erg als de kerk verdwijnt?

“Nou, voor mij zou het in elk geval een groot gemis zijn. Voor de samenleving als geheel is het veeleer erg als ze religie niet meer begrijpt, omdat ze daarmee haar eigen aandriften niet meer zou doorgronden, zoals het zondebokmechanisme. Dat zou ronduit gevaarlijk zijn.”

PROFIEL

Stephan Sanders (Haarlem, 1961) is schrijver en journalist. Hij studeerde filosofie en politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds 1986 publiceert hij in *De Groene Amsterdammer* en de *Volkskrant*. Hij heeft columns in onder meer *NRC Handelsblad* en *Trouw*. Samen met Anil Ramdas presenteerde hij *Het blauwe licht* (VPRO). Sanders groeide op in een katholiek adoptiegezin en bekeerde zich vijf jaar geleden tot het geloof. Daarover schreef hij het boek *Godschaamte*, uitgegeven door Van Oorschot. Sanders is getrouwd en woont in Amsterdam.